

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Károly-körút 20.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

AZ EGYENLŐSÉG MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Helye legyen-e a zsidóhitfelekezetnek is a magyar felsőházban.

Irta: Exiguus.

IV. *)

(Befejezés.)

Az eddigi fejtegetéseinkből a t. olvasó azt látta, hogy a magyar felsőházban szavazattal és ülésel bíró arisztokraták közül alig van néhány, ki »honszerző és honvédő dicső ősökre« hivatkozhatnék és hogy a felsőházi tagok többségénél az ember épenséggel nincs azon helyzetben, hogy megmondhatná, minő módon lehetne családjaik történetét a nemzet történetével összeköttetésbe hozni.

Hát a zsidókat ott találjuk-e a honszerzés epochalis tényénél?

Igen!

A bpesti izr. hitközseg tudós magyar hitszónoka, Dr. Kohn Sámuel kitünő művében: »A zsidók története Magyarországon a legrégebb időktől a mohácsi vészig«, melynek I. kötete csak legutóbb hagyta el a sajtót, az 1—61-diki lapokon alapos és felette beható archivális kutatások alapján megczáfolatlanul bebizonyította, hogy a Kazár Khágán a hét magyar egyikének, Elődnek, Álmos után a magyarok legtekintélyesebb vajdájának, egy előkelő kazár nőt adott feleségül. A kazár állam, mint olyan, tudvalevőleg zsidó állam volt; a kazárok pedig a magyaroknak szövetségesei és fajrokonai voltak, kik a magyarok tőszomszédságában laktak, a fekete tengertől észak felé terjedő vidéken ugyanazon a területen, a hol az ősi hazájukból kiköltözött magyarok a honalkotás előtt, 1884 óta, több évig laktak. Még mielőtt a magyarok amaz utra keltek, mely őket Pannoniára vezette, a kazárok közt viszályok támadtak, minek következtében a legyőzöttek a magyarokhoz menekültek, és hozzájuk csatlakozván, a magyarok hét törzsét egy nyolczadikkal szaporították. A magyarokhoz menekült zsidó kazárokat »Kabarok«-nak, vagy »Kóborok«-nak nevezték. Ezen zsidók elkisérték Árpád hadait Pannoniába.

Az új haza megszerzése nem csekély részben a zsidók érdeme volt, a mennyiben a magyarokhoz való csatlakozásuk számtalan erős és hű rokon kart szerzett a magyar nemzetnek a honfoglalás nagy és nehéz munkájára. Így nyilatkozék egy keresztény író, Szabó Károly, a honszerző zsidókról. (Lásd Kohn id. művét 23. l. 2) jegyz)

Biborban született Konstantin, a hirneves byzanci czászári történetíró, azt mondja a »honszerző zsidókról«: »Mint hogy erőre és vitézségre kitűnnek, a

csatában előlvívának, mint első törzs; most tehát a Kazároktól elpártolt Kabárok a magyarok első törzsét képezik.« — Ezen zsidók, honszerző őseink, abban az elsőségben, mely krónikáink szerint Árpád nemzetségeé, a Turul-é volt, szintén részesültek.

Ezek történelmi tények, melyeket összes történetíróink elismerni kénytelenek.

Hunfalvy Pál »Magyarország ethnographiája« című művében maga is kénytelen beismerni a »zsidók segélyével történt honfoglalás tényének« lehetséges voltát. Ez egy határozottan antiszemita érzelmű írótól pedig teljesen elegendő.

A zsidó kazár származására, nyelvére és előbbi vallására nézve a magyarral egy eredetű, ennek egy törzsről szakadt közeli rokona, tehát nem nemzetiségre, vagy eredetére, hanem csak vallására nézve volt zsidó. — Árpád honszerző hadai között, részint tán maguk a magyarok, részint pedig ezek kazár lajtársai közt olyanok is voltak, a kik a zsidó hitet vallották és az új hazában talált zsidók mellett Magyarország legrégebb zsidó lakosságának zömét képezték. (Kohn id. művének 24. l.)

Sőt a régi magyar hagyomány szerint ama száznolcz apróbb nemzetség közt, mely a honfoglaló magyar népet képezte, egy »Zsiday« nemzetség is volt.

A magyarokkal együtt tehát zsidóhitűek is jöttek be a magyarok mostani hazájába. Ezen zsidók részint saját véreik voltak, kivált pedig a hozzájuk csatlakozott kazárok. Hogy a honfoglaló magyarok közt aránylag szép számmal voltak zsidóhitűek, ezt bizonyítja azon történelmi tény, hogy a honfoglalástól egész a kereszténység végleges diadaláig oly zsidókkal találkoztunk, a kik a magyarok minden jogát, szabadságát élvezték s tőlük semmiben sem különböztek. (Kohn i. m. 33. l.)

A magyar zsidók történetének első két százada nyilván hirdeti, még pedig határozottan, hogy a zsidók ama legrégebb történelmi korban nemcsak a szabadságnak és minden jognak csorbitatlan élvezetében voltak, hanem mint a nemzet szerves tagjai, a hódító magyarok minden előjogával is bírtak és a magyarok népeletével a legszorosabb s legbensőbb kapcsolatban állottak. (Kohn i. m. 34. l.)

Magyarországon a zsidók tehát már a legrégebb korban szerepelnek mint a nemzet vérei vagy bajtársai, s zsidóhitű törzsfőkkel is találkoztunk, kik földbirtokot nyertek és kikről bizonyos helyeket el is neveztek.

A legprimitívebb történelmi ismeretek megszegyenítő és teljes hiányát árulják el tehát azok, kik a zsidókat holmi »új földesurak« színében tüntetik fel, mert az Árpád hadaiban levő zsidóhitűek, mint a költözködés viszontagságaiban s a honfoglalás nehéz és véres munkájában, úgy a honfoglalás vívmányaiban is osztoztak a nemzettel, s az elfoglalt földből mint már az ősrégi

*) Az előző cikkeket lásd az »Egyenlőség« 30. 31 és 32-dik számaiban.

helynevek is bizonyítják, természetesen nekik is jutott osztályrész. (K o h n i. m.)

Már pedig Magyarország geographiai szótára, kétségen kívül, jelenleg is tizenhárom ily helynevet mutat fel, u. m. két zsidófalú, zsidótábor, zsidó föld, zsidóvár stb. stb.

Vajon »ujaknak« nevezhetők-e azon zsidóhítű földesuraink, kikkel még 1232-ben és 1168-ban is találkozunk, mint például T e k a és H e n u k g r ó f o k (»comes«), kik mint ispánok és várispánok Magyarországon terjedelmes földeket, illetve várakat birtak, és kik a nekik adományozott föld vagy vár védelméről gondoskodni s háboru esetében dandáraikkal a király seregéhez csatlakozni tartoztak? (K o h n i. m. 37. l.)

Az annyira kigunyolt »uj földesurak« tehát csakis azon földeket birják, melyeket »honszerző dicső őseik« birtak már és melyek ahonfoglaláskor patakzott zsidó vértől ázóttak.

Dicső »honszerző« zsidó őseink telivér magyarok voltak tehát, a kik kezdettől fogva minden viszonytagságban s küzdelemben osztozkodtak a nemzettel, melyhez a közös multon, közös származáson s nyelven, közös sorson és érdeken kívül még a sógorság kötelékei is szorosán hozzáfűzték őket, mert szintén köztudomásu, hogy a »honszerző« régi magyar zsidó földesurak gyakran magyar nőkkel vegyes házasságra keltek és hogy a méltan bámulatos vitézségű dicső zsidó őseink jogaik és társadalmi állásuk tekintetében tényleg teljesen magyarok voltak, a szó legnemesebb értelmében.

Ennyit annak illusztrálása gyanánt, hogy a »honszerző dicső ősök«-ről tulajdonképen csakis a zsidóknál lehet szó.

Most még annak bizonyításával is tartozunk, hogy őseink nem csak szerezni, hanem »védeni« is segítették e hont.

Itt rövidebbek lehetünk.

A történelem évkönyvei megörökítették, hogy a zsidók, kiknél — az öreg Simor jelenlegi magyar primás úr, ezen »egyszerű műveltségű pap« valamely hitszónoklata szerint, — rosszabb valami már nem is létezik, — mondom, hogy a zsidók a szabadságharcz tartama alatt majdnem hihetetlen hazaszeretetet tanusítottak.

Pedig a hazatlanoknak ekkor nem is volt még hazájuk, nem is volt mit szeretniök.

A zsidók, kiket a bárgyu tömeg, gaz izgatók által

felbószítva, eleintén még a nemzetörségből is kényszerített kilépni, ugyanezen zsidók »dühös forradalmárok« voltak; a keresztény P a p D é n e s ugyanis »Okmánytár Magyarország függ. harczának történetéhez« című művének II. köt. 64. lapján felemlíti, hogy Jellasich, midőn Kanizsán keresztül ment, azon jelentésében, melyet az udvarhoz tett, a zsidókat a legdühösebb forradalmároknak mondja, kiket okvetlen meg kell büntetni. — A levelet Jellasich egy tisztje írta 1848. szeptember 24-én.

Ugyanazon zsidóság, melynek elvűségében és hazaszeretében Tóth szerint bizni nem lehet, H u y n a u báró által majdnem elviselhetetlen módon sarczoltatott meg. Miért?

Kizárólag hazaszeretete miatt, mely annyira kivált valamennyi többi nemzetiségbeli és hitfelekezeti hozzátartozók patriotismusa közül, hogy példás módon kellett érte a legkitűnőbb zsidó hazafiaknak lakolni.

Ezen gyalázatos és csakis a sarczoltót kiválóan megbélyegző büntetés-contributio egy elpusztíthatatlan emlékszóbor jelentőségével bir Magyarország zsidóságára nézve, mert fennen hirdeti országvilagnak és még a legkésőbb utódoknak is, hogy hazaszeretet dolgában Magyarországon a zsidónak párja nem volt.

Mikor a haza oltárára kellett pénzáldozatokat hozni, akkor a zsidók — ellentétben a középkori tolvajolygar-chákkal — habozás nélkül megváltak legdrágább emlékeiktől, elősiettek arany és ezüst szent edényeikkel és ékszereikkel, melyek a templomok ékességeit képezték. Miért? Hazaszeretetük miatt, melyben bizni nem lehet; ugyanazon hazaszeretet miatt, mely oka volt annak, hogy számos zsidó hazafias pap a börtön donos levegőjébe vettetett hónapokon át — a győző kormány által.

Ezen hazaszeretet abban is nyilvánult, hogy 1848-ban, midőn az arisztokráciának csak legkisebb része volt ott a csatamezőn, addig a sárral dobált zsidó is talán a hadkötelezettség terhétől igyekezett menekülni? Legkevésbé sem!

H o r n E d e jeles emlékü államtitkárunk, 1851-ben a pesti izraelita reform-község rabbija és zsidó táborigazgatója a magyar hadseregnél, még mint »J. Einhorn« Lipcsében, 1851-ben egy következő című munkát tett közzé: »Die Revolution und die Juden in Ungarn«, melynek 115-dik lapján kimutatja, hogy a zsidók közül, a legkedvezőtlenebb számítás szerint, 20,000-en harczoltak 1848-ban Magyarország függetlenségeért. A

TÁRCZA.

Zsidók pessimizmusa.

— Az Egyenlőség tárczája. —

Bécsben nemrég egy mű jelent meg, a mely dús tartalmánál és érdekes tárgyánál fogva figyelemre és bírálatra érdemes.

A jelzett mű czime: »Zsidó pesszimisták«; szerzője Dr. S c h w e i n b u r g S. A munka elolvasásánál mindenek előtt az a kérdés merül fel, vajjon a pesszimisztikus világnézet a zsidóság szellemi életét mennyire befolyásolta és hogy mennyiben vert gyökeret a zsidóságban? Kell-e a zsidóknak saját kebelükben küzdeniök a pesszimizmus hatásai ellen, szóval: mennyiben kell a zsidóknak vele, mint tényezővel számolniök?

Pesszimizmus alatt a szerző ama nézetet érti, mely szerint »a mi életünk magában véve szerencsétlenség, és létünk semmis eseményeknek váltakozása.« Vizsgálat alá veszi azután a szerző eme nézet uralkodását a buddhizmusban, a görög és római philosophusok műveiben, a kereszténységben, az itáliai renaissanceban, sőt a legnagyobb költők műveiben is és reflexióit így folytatja: »A

zsidó vallás lényege az emberiség tökéletesedése és az emberiségnek gyakorlása, mely a világ végcélját ama időre helyezi, melyben mindenki jót tesz és az emberek javára, hasznára dolgozik. Ennek a vallásnak karöltve kellene járni a pessimizmussal, mely mint a mérges növény burjánzik az élet rózsakertjében.«

Bonczkés alá veszi tehát a szerző H i o b és K o h e l e t h könyvét, a zsolárkeszitők egyes nyilatkozatait és felkeresi a Mischnában a zsidó pesszimisztikus nézet nyomait, amint is vonatkozás van téve, hogy H i l l e l és S c h a m a i iskolái harmadfél évig vitatkoztak az emberi lét értéke fölött. Az egyik rész azt állítja: »Lenni jobb mint nem lenni,« a másik rész pedig azt, hogy »Nem lenni jobb, mint lenni,« végre megegyeztek abban, hogy: Nem lenni jobb ugyan mint lenni, de mivel az emberek immár léteznek, iparkodjanak jót tenni. Minden esetre csak halvány lenyomata ez H i o b és K o h e l e t h könyveinek, melyek a problémát, a tiszta vallásosság és Istenben való bizás alapján optimisztikus szellemben oldják meg. Ezekhez sorakozik a talmudból, midraschból vett tendenciák egész sorozata, a mely nagyrészt alig nevezhető pessimisztikusnak és többnyire csak az emberi hibák következményeire vonatkozik.

A szerző most a zsidó vallás-bölcsülethez fordul

hadsereg 1849, tavaszán, annak legnagyobb virágzásakor, nem volt több 175—180.000-nél. Az ország azon részeinek összes lakossága, melyek a magyar kormány kezeiben voltak és melyekből a hadsereg recrutálódhatott, legfeljebb 10.000,000-ra rugott; az ország zsidó lakossága azonban 275—300,000-re.

A zsidók ezek után körülbelül a lakosság 30.-ad részét és a hadsereg 9.-ed részét képezték, azaz contingensük relative negyedfélszer nagyobb volt annál, melyet az ország keresztény lakossága szolgáltatott!

Hogy mennyire lehet a zsidók hazaszeretetében bizni, azt Szemere Bertalan volt miniszterelnökünk szavai bizonyítják, ki a zsidók egyenjogúsításáról szóló törvényjavaslatnak benyújtása alkalmával erre vonatkozólag a következőket mondá: „Mivel tartozunk azoknak, kik hidegségünket izzó szeretettel, keménységünket hártalan feláldozással hálálták meg és minden vagyonukat, vérüket és életüket a hazáért és annak szabadságáért feláldozták? Ha azokat fogadjuk karjainkba, kik eddigelé halálos ellenségünk legvadabb szövetségesei voltak (t. i. a nemzetiségeket), minő kötelességeket kell akkor azok irányában teljesíteniük, kiket ezen ellenség nemcsak hozzánk hasonló módon, hanem még ennél is nagyobb mérvben üldözött és elnyomott!

A haza zsidó fiaival szemben nagy adósságot köteles törleszteni, oly óriási adósságot, hogy évtizedekben és még a legfényesebb kitüntetések által is, alig lenne képes azt teljesen törleszteni. A dicső makkabeusok méltó hősi sarjai mindenesetre azon felemelő tudatban találандják meg a legbecsesebb jutalmat, hogy őseikhez méltón küzdöttek a zsarnokság és erőszak ellen, és hogy a jog és szabadságért véreztek. A legkevesebb azonban, mit földi jutalom fejében ezen megbecsülhetlen égi jutalomhoz hozzátehetünk, az, hogy hazát adjunk azoknak, kik a legnagyobb áldozatokkal küzdötték ki maguknak azt, hogy egyenjogúsított testvérekként fogadjuk fel azokat, kik ama szövetséget már szívük vérével megpecsételték, hogy valódi magyarokként ismerjük el azokat, kik többet tettek és szenvedtek, müködtek és áldoztak Magyarországot, mint bármely más néptörzs. (L. Einhorn id. művét, 127. s. köv. l.)

Hogy mennyire hiányzik a zsidónál minden nemesb,

és a pesszimizmus képviselőjeként Peninit említi, kinek műveiből (Beehinet olam) jellemző passzusokat citál. De Penini is végre az igazhitűség és üdvös tevékenységben leli a pesszimizmus elleni balsamot. Ha valahol, úgy a zsidóságnál jut különösen érvényre ama nézet, hogy a pesszimizmus nem filozofia, hanem inkább csak hangulat, mely visszatükrözője ama komor tapasztalatoknak, melyeket viszontagságok, szenvedések, előítéletek között átélünk. Téved továbbá a szerző, midőn a fátumot, mint a zsidó hit- és világnézetben szereplő faktort említi és bizonyítékul ama remek «Uhnsaneh Tokeph» imát — melynek szerzője a mainzi Amón rabbi — hozza fel. Az isteni igazságszolgáltatás nem azonos a fátum szereplésével. Az előbbi érdem szerint emel fel és sujt, az utóbbi vakon osztja adományait; az előbbire döntő befolyást gyakorol az ember akarata, a mennyiben az isteni igazságszolgáltatás latba veti az ember tetteit és a szerint jutalmaz és büntet, a fátum a többi ó-kori nép nézete szerint vakon határoz; a görög nézet szerint mindegyiknek működése és sorsa már az ember születésekor meg van határozva. És ama igazán gyönyörű imának nem-e az a vége: «Bűnbánat, ima, jócselekedet elhárítják a veszedelmet.» Ez legvilágosabb jele, hogy a zsidó vallásban fátumról szó sincsen. Hiszen e szerint minden ember aka-

minden szellemi és magaslatos irányban tanúsított érzélem, ez onnét is kitűnik, hogy az Arany János szobrára adakozók legutóbb közzétett névlajstroma kimutatja azt, hogy az adakozók 32% a zsidó!

Bebizonyítottuk, hogy a felsőházi tagoknál történelmi hagyományról beszélni: a felkapott, közszájon forgó és valótlan phrasisok közé tartozik, melynek tulajdonképeni mivoltát a fentebbiekben kimutattuk.

Bebizonyítottuk, hogy a felsőházi tagok legtöbbször nem bir dicső ősekkel, nem bir honszerző ősekkel, nem bir honvédő ősekkel. Sőt ellenkezőleg

Bebizonyítottuk, hogy a zsidók a legrégebb magyar földesurak közé tartoznak; hogy a zsidók dicső ősekkel birnak; hogy ezen zsidók e hont szerezték, hogy ezen zsidók e hont védtek.

Bebizonyítottuk, hogy Magyarországon a zsidók legalább is annyi soha el nem évülő érdemmel birnak, mint a mennyit mágnásaink és főpapjaink legkiválóbbjai felmutathatnak.

Ezek után ismételve követeljük, mivel hogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint és politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogú tagja, (1868: XLIV. t. cz), követeljük, hogy a honpolgárok teljes egyenjogúsága tényé váljék és hogy a reformálandó magyar felsőházban a zsidó hitfelekezet, mint ilyen képviselést nyerjen.

Az ausztriai urak házában, az olasz senatusban, a francia senatusban stb. stb. mindenütt találkozunk zsidókkal, kiket érdemeik tettek arra méltókká, hogy oda jussanak, a hol találjuk.

Meg vagyunk győződve arról, hogy Magyarországon a felsőház azon tagjai kinevezésénél, kik érdemeik következtében a korona által lesznek oda meghívandók, érdemeiken kívül más egyéb mellékes körülményre, u. m. keresztlevélre, nem lesz szükség. Precium meriti. Ha zsidók érdemesülnek, akkor az érdem jutalma nem fog elmaradni azért, mert ellenünk a tiszta-eszlári boszorkányszer inscenáltatott.

Mi a felsőháznak felekezetek szerinti konstruálását olyaténképen óhajtanók, hogy a zsidóságot, mint ilyent, a budapesti izraelita hitközség kinevezendő főrabbija képviselje.

A többi zsidó, a ki esetleg a felsőházba jutna, az

ratának van aláhelyezve sorsa, szerencséje; holott a fátum önkénye ellenében minden törekvés, bármi nemes legyen is, hiábavaló, sőt a görög monda szerint még az Istenek is alá vannak vetve a fátumnak. És eme különbség a fátum és az isteni igazságszolgáltatás közt, különbözteti meg az izlámot a zsidó vallástól. Dr. Cohn Tóbiás egy kitűnő értekezésben szól a mohamedán vallásról. Ebben a pesszimizmus a legkomolyabban szerepelteti a fátumot. A Korán nyomán az izlamiták közt ama nézet támadt, hogy «az isteni önkény kezében van az ember földi és tulvilági élete, a melylyel szemben minden törekvés czélnélküli.» Így terjedt el a fatalizmus az izlam világnézetben, úgy, hogy az Istennel szemben az ember egészen eltölpül. «S mivel a földi élet örömnélküli, a hívő vigasztalanul jár a földön, míg halála által a paradicsom kapuja elé kerül, ahol Allah áll és a jámboron töltött földi élet daczára sem eresztibe, ha nem akarja.» Ime bizonyítéka annak, hogy a fatalizmus és az isteni igazságszolgáltatás közt mily óriási különbség van. Oly magaslatra, mint a zsidó, e tekintetben csak kevés vallás emelkedett.

A szerző azután ama okokat nyomozza, melyek miatt a pesszimizmus a zsidó nép közé szivárgott. Ennek okát a nép mostoha viszonyaiban keresi, azok az ezredéves viharok kitepték a zsidó nép szívéből a legédesebb

nem mint zsidó, hanem mint érdemesült s a közpályán kitünő működéseért elismeréssel találkozott férfiú hivatának oda meg. Ellenben a bpesti zsidó főrabbi ex offo képviselné Mózes vallásának érdekeit.

Végül Tisza Kálmánhoz, a szabadelvű jelenlegi miniszterelnökünkhöz intézem szavaimat s emlékezetébe hívom Szemere Bertalannak, a szabadelvű volt miniszterelnöknek ama szavait, melyek fejtegetésemnek mintegy jogczimét képezték.

Ezen szavak a következők:

„A haza zsidó fiaival szemben nagy adósságot köteles törleszteni, oly óriási adósságot, hogy . . . még a legfényesebb kitüntetések által is alig lenne képes azt teljesen törleszteni.»

Augusztus 13-án.

Emlékezzünk régiekről. Fájó kegyelettel emlékezik vissza a magyar a u g u s z t u s t i z e n h a r m a d i k á n arra a gyászos napra, a mely a világ legjogosultabb küzdelmének, a magyar szabadságharcznak oly véget készített, mely a szabadság, a jog, a nemzeti aspirációk egész láncolatának halála Minden e szegény, e kifáradt nemzetre dőlt és mintha utolsó napjai következtek volna be augusztus tizenharmadikával. De nem úgy lett. Az eszme zászlóvivőit, az eszme harcosait, az egész nemzetet legyőzték, leigázták, elvették tőle nemcsak a reményt, de még annak lehetőségét is, hogy a magyar állameszme, a magyar kulturnemzet valaha föltámadjon, és mégis feltámadt. Az eszmét megölni nem lehet.

És ez a vigasztaló a szomorú nap emlékénel. Még nincs tisztában a történelem a felől, árulás volt-e vagy szükségszerű kényszerűség az oka annak, hogy oly nagy sírt készítettek Világosnál Magyarországnak, de az már eltagadhatlan és örömteljes valóság, hogy annak a nagy küzdelemnek, a minek neve: a magyar szabadságharcz, alapgondolatai, alapeszméi élnek, hogy ez eszmék támasztották újra életre Magyarországot, és ha a magyar állameszme még nem fejlődött ki odáig, a hová okvetlen ki kell fejlődnie a szabadság, e g y e n l ő s é g é s t e s t v é r i s é g, a szabadságharcz eme szentháromságának zászlaja alatt,

illuziókat, s a hátrahagyott sebhelyekben a pesszimizmus sirvirága gyorsan kicsirázott.

Mindezekből a szerző egy fontos következtetést von le. Ő így szól: «A «Koheleth» soraitól kezdve, egész a vallás-filozofia legmagasabb fajáig, nem találni a világ rosszasága fölötti panaszok között egy nyilatkozatot sem, melynek célja volna az erény és hit iránti ragaszkodást gyöngíteni. A zsidó pesszimisták minden vizsgálódása kiengesztelő és oktató szavakkal végződik. Sőt jogosultan állithatni, hogy a világ gyarlósága fölötti elmélkedéseik nemcsak a sajtó sebekre mutatattak, de balzsamot is készítettek számukra. Mert minden zsidó pesszimista kitartásra biztatja az élet hajósát a tornyosuló vézszel szemben, felszólítja a munkára, mint a mely az élet egyedüli gyógyszer és szigorúan meghagyja az embernek a vallás és az állam törvényei szerinti életmódot.

A zsidó pesszimista nem zárja el szemét az élet zöld virányai lattára, a halál szellemlaka nem képezi tevékenységük színhelyét. Mindenütt az élet, az izgás-mozgás világát látják s nem építenek trónt a sirhantokon. Mert az életet kéremény, rideg sziklána tartják, melyből azonban éltető forrás bugyog.»

A pesszimizmus tehát nem jellemvonása a zsidónak.

mégis van reményünk, hogy az ellenkező áramlat nem fogja végkép elfojtani e fejlődést, daczára annak, hogy T i s z a - E s z l á r új Világos volt az emberi jog és igazság történetében.

Igen, mert ha a harminczöt év előtti napot akár az árulás, akár az események kérlelhetlen sorrendje e nemzetre hozta és ezzel hosszú, irtóztató hosszú időre megakasztotta még e nemzet lelekzetvételeit is, Tisza-Eszlár óta az ostobaság, a gyűlölet, a fanatizmus dolgozik azon, hogy Magyarországot új világosi nap érje, nem a csatamezőn, hanem a hol még veszedelmesebb, a társadalom terén, az antiszemizmus vadsága, gyűlölete és fanatizmusa, mely nemcsak az anyagi, de a szellemi jólétet, a szellemi felvilágosodottságot támadta meg tűzzel, vassal, szenvedélyes örülettel, örült ostobasággal. És ha van veszélyes irányzat a szabad szellem, a büszke magyar állameszme ellen való támadásra, úgy csakis ez az irányzat az, mely képes a legszebben haladó fejlődésnek épp oly halálos dőfést adni, minőt adott a harminczöt év előtti katasztrófa. Ez irányzat már-már nagy sikereket, nagy eredményeket ért el, ez az irányzat már közel volt ahhoz, hogy a magyar társadalom terén is megérjük azt a vereséget, mely a negyvennyolczas eseményekből diadalmasan kiemelkedő és életre kelt magyar állameszmét a legérzékenyebb oldalán sújtja: a reputáció oldalán.

A világosi katasztrófa azonban már megtalálta enyhítő balzsamát és vigasztaló tulajdonát abban, hogy az eszme még a fegyveres elnyomás alatt sem halt meg és e vigasz, ez az örvedetes tudat, ha fölemeli lelkünket a világosi gyásznap évfordulóján, erőt kell adnia a küzdéshez az ellen a vad gyűlöletből származó fanatizmus ellen is, mely a katasztrófát ugyancsak a negyvennyolczas eszmék és ugyancsak a magyar állameszme rovására megismételni igyekezett. Lélekemelő e tudat, mely biztosít bennünket arról, hogy küzdelmeinknek mindig győzelemmel kell végződnie, mely előre is megadja a megnyugtató bizonyosságot arra, hogy nem a magyar föld az, a hol a szép, nemes, nagy eszméket, az oly szépen fejlődő al-lamiságot butasággal, örültséggel sikeresen lehetne megostromolni.

Egy nép, mely annyit szenvedett, mint a zsidó, annak kebelében támadhatnak olyanok, kik az élet értékét kétségbe vonják, de ez a pesszimizmus világfájdalom és nem világgyűlölet. A zsidóság az optimizmus alapján van felépítve. A zsidó egy, az emberi nemet határtalanul szerető, igazságos, bölcs Isten imádója, ki viszont megparancsolja az embernek, hogy szeresse embertársát, szolgáltasson igazságot mindenkinek. Ez a vallásos alapnézet határozottan optimisztikus. S ha hozzáteszszük, hogy ugyanaz a vallás szent ihlettel beszél a korról, mikor mindenütt egy Istent imádnak, midőn a jog, a szeretet általános lesz, — mondom — oly vallás, mely minden hívőjének lelkébe a remény legszebb magvait ülteti, az csakis optimisztikus lehet. A pesszimizmus a reményt egyenesen kizárja, és éppen a remény volt az, mely a zsidót biztos partra vezérlé. A zsidó nép optimisztikus, mert remél és élni szeret; s az oly nép, mely magában az életet sokra becsüli, becsüli azt másokban is. A humanizmus fáklyáját a zsidó 6 ezer éven át, a viszontagságok viharai közt megőrizte, s meg fogja őrzeni örök időkre!

Aliquis.

A történet még nem tudja, ámulás készítette e elő a világsi napot, vagy kényszerű következménye volt a tények kérélhetlen egymásutánjának; csak a legutóbbi napokban indult meg egész vehemenciával a mozgalom, mely a nemzet által árulással vádoltat menteni akarja; es akármi legyen végeredménye e mozgalomnak, akár sikerüljön ez akarat, akár csak annyi hasznunk származzék belőle, hogy a magyar történet legfényesebb, de legszomorubb lapjai megítélhetésére az adatok bőségét hordják össze: e kérdésnél sokkal fontosabb ránk nézve az a tudat, az a tanulság, hogy még ez a szomoru katasztrófa sem ölte meg az állameszmét, a szabadságot, és éppen a világsi nap tanít meg bennünket arra, hogy ha a társadalmi élet terén az antiszemitizmusnak nevezett szörnyszülött a világsi katasztrófát újra előidézni szeretné is, ha ebbeli ádatlan működésében éppen a szabadság és a magyar állameszme köpenyével takarózik, ez hiába való erőlködés, mely sajnos ugyan, de végre mégis buknia kell. A világsi nap tanít erre, a világsi nap emléke szerzi meg a bizonyosságot, és éppen azért, bármily lélekrendítő is annak a napnak emléke, évfordulóján már nem a kétségbeesést, hanem a bizalmat, nem a csüggedést, hanem az öntudatot kelti fel.

A magyar zsidóság megemlékezett szívében e szomoru napról, és emlékezése ha fájó is, de nem volt keserű.

Dr. G.

A vallásreformáló humbug.

Sajátságos hírek keringnek arról a zsidó vallás reformálása czimén hitelveket bolti árúknak gyanánt kínálgató szatócs-szellem apostoli vállalkozásáról. Mult héten büszkén hirdette a négy szál reformátor, hogy így meg amugy fogják ők a zsidóságot kiforgatni mostani egyházi állapotából és ma hosszú orral nézik a vállatvonó közönyt, a mivel »tervezetük« találkozott.

Még a nyomdaköltségeket sem tudta a szerző behozni az elárusított »programmok« után; olyan kevés kelt el a szentséges czédulákból. Ingyen kellett szétosztaniok, pósta utján és az utcásarkokon ténfergő hordárok közreműködésével, kik husz vasat kaptak, hogy a járókelőknek markába nyomják a három dob-utcai kávémérésben készült ujpesti bibliát.

Mint az imprezáriók tenni szokták, kik a p. t. közönség figyelmét egy kétfejű borjura vagy egy tizmázsás dámára és egyéb »világcsodára« felhívják, ugy cselekedtek a mi vallásapostolaink: beküldtek a napilapokhoz reklám cikkeket. S miután a magyar sajtó örömmel megragad minden bolondgombát, melyről feltételezi, hogy egy kis heczzé nőheti ki magát, nagyon természetes, hogy közölték, sőt még kommentálták is.

Mert hiszen nincsen könnyebb, mint zsidóügyekhez »hozzászólni«. Ehez mindenki ért.

Ezek az indokok játszottak össze a magyar lapok egy részénél, midőn a reformtervezetet közölte.

Azt, hogy eféle dolgok megvitatása, még ha komolyak volnának is, a napilapok hasábjába nem tartozik, azzal nálunk senki sem törődik.

Zsidókérdést muszáj csinálni és ha nincs mit írni Istóczy és társairól, T.-Eszlárról, hát neki mennek a reformálásnak.

Mikor aztán az évnegyed letelt és új előfizetésre hívják fel az olvasót, mellüket verik és azt állítják, hogy ők milyen szörnü lelkiismeretességgel teljesítették hazafiass kötelességüket.

Szerencsére ez egyszer a közönség okosabb volt az ujságíróknál. A reklám harsogó szavát ignorálták és ennek az a következménye, hogy az amugy is szegény apostolok 80 azaz: nyolcvan forintnyi veszteséggel kénytelenek visszavonulni abba a homályba, mely őket eddig környezé.

Mennyi kolbászt ehettek volna ezért a tömérdek pénzért!!

De hát ugy kell nekik, miért is fogtak vala a mihez nem értenek?

Lám, mi előre megmondtuk, hogy ilyenféle vége lesz a históriának.

Vidéki hangok.

Valóban meglepő, mily egyöntetien nyilatkoznak vidéki levelezőink arról a komédiáról, melyet itt a fővárosban néhány ember a zsidó vallás körül »reformálás« czimén inszczenálni akar. Hogy nézeteink, melyeket e lap mult heti számában kifejtettünk, mennyire tükröztették vissza a zsidó magyarok közt uralkodó hangulatot, azt legjobban láthatni az alant közölt megjegyzésekből, melyek felváltva orthodox és neolog hitrokonok tollaiból erednek.

*Ime a levelezések rövid kivonata:

Nagyvárad, aug. hó 14. Az a cikk, mely a zsidó vallás reformálásáról szól, teljesen megfelel annak a kritikának, melyet én az itteni hitrokonok legnagyobb részétől hallottam. Azok az ujtások, melyeket a budapesti apostolok keresztül vinni akarnának, nem viselik magukon a vallásreform jellegét, hanem egyszerűen vallásüzleti fogások, melyeknek az a céljuk, hogy néhány gyenge elméjű és meggyőződés zsidót eltántorítsanak, a kit aztán az apostolok megsarcolni akarnak. *D.*

Nagy-Kanizsa, aug. 13. Igaza van! Annyira nem vagyunk, hogy Mózes vallását egy pár iparfi által megreformálni engedjük. Kiadhatnak ők programokat, felállíthatnak hitelveket, szóval lármázhatnak, a mennyit akarnak, nem hiszem, hogy józan zsidó hozzájuk csatlakozzék. Vannak ugyan különféle dolgok, melyek megváltoztatása időszerű volna, de e ek megváltoztatását az idő eszközlí, vagy az egyes hitközségek lelkes papjai. De a zsidó vallás reformálásáról szólni abszurdum. Mindenki cselekedjék saját belátása és vallási meggyőződése szerint és legyen hazafi és zsidó. *Verus.*

Pozsony, aug. 13. Hallatlan botránynak kell neveznem azt a tervet, a mit egy pár laikus ember kispukulált csupán arra a célra, hogy beszéltesenek magukról és hogy anyagi hasznat huzzanak apostoli hirnevük után. Vagy nem botrán-y-e, hogy egy rabbi, a kit hitközsége folytonos fészkelődései folytán elküldött, most merő boszúból saját külön községet akar csinálni magának? Én azt tartom, hogy azok közt, kik már is csatlakoztak, akad olyan, ki átlátja a dolog nevetséges voltát és jókor menekülni fog attól a kompániától, a mely tulajdonképen nem reformálni, hanem profanálni és üzletet csinálni akar. *Sch.*

Duna-Földvár, aug. 13. Térjenek vissza azok az urak rendes foglalkozásukhoz és ha nem volt, kereszenek olyant, a melyhez jobban értenek; de ne zavarják a zsidó magyarokat vallási érzelmeikben. Ha a zsidóság kimagasló alakjai, kipróbált fiai kezdenének mozgalmat bizonyos irányban, a mely irány a zsidó vallás alaptételeivel nem ellenkezik, akkor volna eredménye, de mikor ahhoz nem értő, teljesen hivatatlan egyének vallásreformátorok akarnak lenni, akkor ez csak mókázás marad, minden komolyabb cél nélkül. *L. D.*

Vukovár, aug. 12. Fogadja, tekintetes szerkesztő ur, ősi vallásunk sérthetlensége mellett kifejtett férfias küzdelméért szívem legmélyebb köszönetét és legyen meg-

győződve, hogy határozott állásfoglalása által minden igaz hívő elismerését kivívta. Ne engedje ősi vallásunk erkölcsi tisztaságát ronda kezek martalékává lenni, mert azok, kik a «reform» ürügye alatt ősi vallásunkat eredeti jellegétől megfosztani akarják, azok vallási érzelmek táplálására képtelenek és csak a vallástalanságnak akarnak hirnökei lenni.

W. H.

Szege d, aug. 13. Hogy kell-e reform? Nehéz erre felelni, mert a reformot különféleképen lehet magyarázni. Ha csak arról volna szó, hogy az imakönyvekből kihagyjuk azt, a mi a magyar zsidóság jelenlegi helyzetével össze nem fér, a mellett én is volnék. Ezt azonban, tudomásom szerint, már megcselekszik az egyes hitközségek; sőt van már ilyen «javított» imakönyv is quantum satis. Szóval azok a reformok, melyeket a zsidóság jelen politikai helyzete követel, amugy is alkalmaztatnak. Olyan reformokat pedig, melyek a zsidó vallást kiforgatnák ősi jellegéből, a zsidóság ellenezni fog mindenkor és mindenkivel szemben. Verhovay és Onody miatt nem fogjuk odadobni vallási meggyőződéseinket. Haladjunk az idővel, de ne «reformáljunk.»

Neolog.

Pápa, aug. 13. A ki a zsidóság mai viszonyai közt zsidó hitét elhagyja, az gyáva és a ki reformálni akarja, az képmutató. A zsidó vallás alaptételeit nem lehet reformálni és a szertartásos rendeleteket és a rabbik által felállított szabályokat fölösleges reformálni, mert ez utóbbiakat maguk a rabbik utódai és az idő reformálja. Minden erőszakosság megzavarja az egészséges fejlődést. A zsidó vallás tud alkalmazkodni minden helyzethez. Nem kell nekünk hitoktatónak fényképész és börzeágens. Mi zsidók zsidó magyarok akarunk lenni és maradni, nem pedig «reformált» zsidók.

Jehuda.

A helyzethez.

Hol keletkezett, honnan származott hozzánk az antiszemitizmus? Hazánk földjén termett-e ez a mérges növény, vagy behurczoltatott hozzánk a vész? Beavatottak mérvadó véleménye szerint, az a régi keresztes háborúk és újabb kulturharcok hazájának, ama nagy «Kulturállamnak» a terméke, melynek felülkerekedése mindenkor visszafelé terelte az emberiséget és gyászos vérnyomokat hagyott hátra az emberi nem fejlődésének történetében; de bárhonnan származott legyen a ragály, annyi bizonyos, hogy oly kedvező talajra talált nálunk, mint sehol Európában. Konstatált tény, hogy Németországban, mint keletkezése helyén, csak a társadalom némely korlátolt rétegét bírta inficziálni, a hirhedt Muszkaországban csak a csöcseléket tudta meghódítani, míg hazánkban, a szabadsághősök és felekezeti türelem földjén a társadalom két hatalmasan domináló tényezőjét, a sajtót, és a honszerző ősökre hivatkozó ugynevezett gentry-osztályt sikerült hatalmába kerítenie, és a mi ennél még szomorúbb, erélyes ellentállásra nem talált egy pártban, egy osztályban sem, úgy hogy e tekintetben csak két osztályt különböztethetünk meg: az egyik, a mely üldöz, a másik, a mely hallgat.

Nincs többé mit palástolnunk a dologban, egy több mint 600.000 lelket számláló szorgalmas, munkás és mindenekfelett hazafias, a haza szellemi és anyagi emelkedése körül kétségbevonhatlan érdemeket szerzett és fontos gazdasági tényezőként szereplő felekezet erőnek erejével kitaszíttatik a társadalomból és ezáltal a magyar nemzet politikai és gazdasági létérdekei kockára tételnek, a nemzet nagyjainak intő szózatai fgyelmen kívül hagyatnak; a logikai érvelés elveszítette meggyőző hatását, az elmék kábultak, a szívek elfásulvák, szóval a magyar társadalom beteg, nagyon beteg!

Erős meggyőződésünk, hogy csak egy alapjában megingott és meggyöngült szervezetben képes a kórananyag ily pusztításokat vinni véghez, és így a magyar társadalom alapjának is nagy mértékben korhadtnak kell lennie, ha egy magában véve erkölcs- és embertelen, megszegyénítő és a nemzetre nézve a legveszélyesebb következményekkel járó agitáció iránt ily fogékonyságot tanusítani képes volt.

Első sorban tehát fel kell ismernünk és elfogulatlanul megállapítanunk a baj okát és fészket, és ennek alap-

ján megjelölnünk az irányt, melyet követve a baj orvosolható legyen.

Köztudomású tény, hogy Bismarck német kancellárnak a német szabadelvűek ellen történt állásfoglalása folytán európszerte reakzionárius áramlat kapott lábra, mely szövetkezve a másik szélsőségekkel, a vörös radikalizmussal és szocializmussal, a mérsékelt liberalizmusnak hadat üzent, mindkettő a fennálló társadalmi és állami rend bástyáit ostromolván, az egyik hogy középkori sötétséggel homályosítsa el a felvilágosodottság napját, a másik hogy a tulajdonjogot eltörölve, helyébe a vagyonfelosztás tanainak szerezzen érvényt. Ezen felforgató szövetség a maga híveit a mindenből kifogyott nemesség, a középkorba visszakivánczoló papság és ugynevezett «kétes existenciák» köréből toborozza, mint a melyek a munka és szorgalom, a polgári erények terén haladó és saját érdeméből gyarapodó polgári középosztály esküdt ellenségei, mert ezen középosztály az, mely a mérsékelt haladás, az igazi liberalizmus főtámasza lévén, mint a kor eszméinek letéteményese, nevezett destruktív erőlködések ellnében mindenütt az egyedüli államfenntartó szilárd elemet képezi; minél erőteljesebb ezen középosztály ellenállási képessége, annál kisebb az állam és rendbontó elemek akciójának veszélye.

Ámde a magyar nemzet szerencsétlensége, hogy ily középosztálylyal nem, vagy csak alig bír, a «paraszt» után következik az «ur», a gentry, egy osztály, mely köztudomás szerint dolgozni nem tud, mert nem akar, öröklött vagyonát könnyelműen eltékozza, szerezni képtelen, kereskedelemmel és iparral foglalkozni méltóságán alulnak tartja, egyedüli eszköze: nemes levele és családi összeköttetései; mert ha a törvénybe iktatott nemesi jogok megszüntetetté is, mégis ezek segélyével szerzi meg iskolaibizonyítványát, képesítését, hivatását, existenciáját; államfenntartó elemnek nevezi magát, holott éppen ő élőködik az állam testén; a hazafiság letéteményesének hirdeti magát, holott ha érdeke úgy kívánja, nemzetellenes osztálypolitikát űz; élni és uralkodni akar «neve» után, ez a főczél, a magyarságot privilegiumnak, üzlettökének tekinti, és azért az új elemek magyarosodását minden áron meggátolni törekszik, mert érzi gyengeségét, tudja, hogy a szabad verseny terén el kell buknia, és ezért az egyenjogusított zsidóság rohamos magyarosodása, bámulatos fejlődése és társadalmi térfoglalása megdöbenté, kétségbeejté. — A reakzionárius áramlat épen kapóra jött, megindult az ádáz harc az egész vonalon, elfoglalt minden hivatalt, befurakodott a kormányba, inficziálta a sajtót, ennek segélyével megmételtyezte a társadalmat, felköltötte a vad szenvedélyeket, mindezt a haza életbevágó érdekei ellen, egy különben életképtelen kaszt érdekében.

Ez a magyar társadalom betegségének fészke. Itten rejlik a baj, ezt kell orvosolni, «nem s fidei comissiumok»-kal, vagy minimális törvényekkel, itten nem kuruzslást, — mely összetéveszti a symptomát a baj valódi okával, — hanem gyökeres gyógymódot kell alkalmazni.

Ha továbbra is egy önmagáról megfeledkezett, a tönk szélén álló kaszttal azonosítja magát a nemzet, — menthetlenül el van veszve; a tengernyi ellenségtől környezett Magyarország csak minden particularizmustól ment, igazi szabadelvű intézményekkel állhatja meg a maga helyét. Az asszimiláció nagy művéhez kell hozzáfogni minden utógondolat nélkül, a hatalom minden eszközével; a gazdasági kérdéseket nem egy privilegialt kaszt, de az egész nemzet összérdekének szem előtt tartásával megoldani; a főrendház demokratikus alaponi szervezése, a polgári házasság behozatala, a sajtótörvény revíziója, a közigazgatásnak a kor igényeinek megfelelő reformálása elodázhatlan szükségé vált.

A közelgő országgyűlésnek egyik legfőbb és legszentebb feladata leendő a nemzet testéből e rakfenét kirtani, a nemzetet fenyegető és rá végzetessé válható fajharcztól megmenteni, hogy visszaadva önmagának, a pozitív alkotás, az egészséges fejlődés terére lépve, az összes nemzeti erők és tényezők vállvetett közreműködése mellett nagy célja felé haborítlanul törekedhessék és a megpróbáltatás idején mint együttartó egész szállhasson sikra.

De vajjon van-e okunk reményleni, hogy a néhány hét múlva összeülendő országgyűlés hivatása magaslatára emelkedend? Hihető-e, hogy a kormány és a szabadelvű elemek többsége az antiszemita, feudális és ultramontán töredékek terrorizmusa ellen kellő erélyt kifejteni képes leendő?

A lezajlott választási mozgalmak termé-

szete, jellege és eredménye mindenesetre arra jogositanak, hogy a fölvetett kérdésre határozott «igen»-nel feleljünk; mert ezen választások, nem mi t ez előtt, egyedül a közjogi pártok mérközése, hanem a szabadelvűség és reakció, az egyenlőség és feudalizmus, a felvilágosodottság és fanatizmus nyílt harcza volt. Az ország lakosságának túlnyomó nagy többsége, belátva a fenyegető veszélyt, fölismerve a haza szent érdekét, a példátlanul úzótt izgatások daczára, a rend és béke, a szabadelvű haladás pártját segítette győzeleltre, és ezzel kijelölte az irányt, melyben kormány- és törvényhozásnak a jövőben haladnia kell, mert azon erély és bátorság, melyet a haza békeszerető munkás elemei a választás alkalmával a tarsadalmi elfajulás és korrupció ellen kifejtettek, a kormány és választottak kötelességévé teszi a reájok háruló epuráció misszióját is oly erővel és bátorsággal teljesíteni, hogy a rakoncátlankodó liga vészes pusztításainak egyszer mindenkorra vége legyen!

Tolcsva, 1884. aug. hó.

Várnai Armin.

A német antiszemita.

Berlin, aug. 11. Tisztelt szerkesztő barátom! Már rég nem volt alkalmam jó hírekkel szolgálni becses lapjának. De most ez egyszer már legalább szomorú híreket nem közlök. A berlini antiszemita a lefolyt időben sok zajt ütöttek és sikerült is nekik a német közönség egy részét zsidók elleni gyűlölettel megmételtyezni. Most azonban a helyzet megváltozott. A helybeli agitátorok népszerűtlenné váltak, a közönség átlátott szitájukon és megvetni kezdi annak a mozgalomnak elődezőit, kiket piszkos haszonlesés buzdított csupán. Az antiszemita immár csak néhány »konzervatív« és klerikális politikus agyában bugyborékal, egyébként azonban már nem is beszélnek »a zsidókérdésről«, ha csak a lebuajok sörkancsói mellett nem jut az egyiknek vagy a másiknak eszébe, hogy néhány hónappal előbb ő még antiszemita volt. Az a termédek zsidóellenes röpirat, hetilap, napilap, szóval az antiszemita zúgsajtó termékei, melyek a piacot mint a sáskák a mezőt ellepték, most lassankint mind letűnnek a láthatárról, ami legbiztosabb jele annak, hogy az antiszemita itt Berlinben lejárt magát. De nemcsak a szennylapok, hanem az agitátorok: Henrici, Ruppel, sat. is visszaléptek, csupán Stöcker garázdálkodik még és szövetségese. Wagner Á. tanár. Stöcker egyik czinkostársa, Liebermann—Sonnenberg M., a ki az antiszemita fénykorában a berlini képviselőválasztásoknál csufosan megbukott, szinte odahagyta a császári rezidenciát és elment vidékre, Vesztfáliába, szerencsét próbálni. Az antiszemita ugyanis azt hiszik, hogy a vidéken még lehet »pénzt keresni« antiszemita izgatásokkal, mert a vidéki nép intelligenciáját alantas fokon állónak vélik. Azt hiszik, hogy a falvak lakói inkább hajlandók az előítéletek, a babona és tévtanok befogadására, mint a nagy városok művelt közönsége. Liebermann tehát be is vándorolta a vesztfáli tartományt, de csak kevés hallgatóra talált. Tagadhatatlan tény ugyan, hogy akadtak, kik szívesen elmentek »szónoklataihoz«, mert mindenütt vannak emberek, kik szeretik hallani, mikor felebarátaikat, polgártársaikat meghurczolják, szidalmaznak. De mit jelent ez azokkal a tiltakozásokkal szemben, melyeket Hatingen, Dortmund és Bochum vesztfáli városok előkelő polgárai közzé tettek. Sőt annyira mentek ezen városok derék lakói, hogy egyik sem akart átengedni neki lokalitást beszédeinek megtartására, aminek az lón a következménye, hogy a »szónok« torkába rekedt beszédével kénytelen volt ismét visszatérni Berlinbe.

Ez nagy csapás volt a német antiszemitákra, mert a vesztfáliai magatartása e kérdésben sok más vidék lakóira is döntő befolyást gyakorol. Itt általános a nézet, hogy az antiszemita napjai lejártak és hogy a zsidókérdés már senkit sem érdekel.

Dr. M.

HIREK.

— **Izraelita és zsidó.** Kuriozum gyanánt említjük, hogy Dietrich Ignác pécsi ügyvéd beadványt intézett a közp. választmányhoz, melyben több pécsi zsidó felekezeti polgár választási jogaiktól való megfosztását kérelmezi azzal a furcsa indokolással, hogy az 1867-ki emancipacionális törvény nem a zsidókat, hanem az izraelitákat ajándékozta meg a polgári és politikai jogok szabad gyakorolhatásával. Ha nyomtatásban nem láttuk volna ezt a sajátságos indokolást, azt kellett volna feltételeznünk, hogy valaki a nevezett ügyvéd nevével visszaélt, hogy őt minden józan ember előtt blamája. De miután Dietrich ur saját czégére alatt bocsátotta ki ezt a bolondgombát, reánk — bár Dietrich urat nincs szerencsénk ismerni — azt a benyomást teszi, mintha Dietrich ur tetszelegne magának az abszurdumok allításában. Az izraelita nem zsidó!! Hát micsoda? Ha Dietrich ur eddig nem tudta a különbséget zsidó és izraelita közt, majd mi megmondjuk. Mikor zsidó kliens jön a prókatorhoz és előleget ad neki, akkor »izraelita«; de mikor zsidó hitelező visszaköveteli a kölcsönzött összeget, akkor »zsidó«. Ha valami jótékony célra gyűjtenek, akkor az »izraelita« polgártársakat is szólítgatják fel az adakozásra, de mikor ez utóbbiak polgári és politikai jogaikat gyakorolni akarják, akkor úgy találják, hogy »zsidók«. Felsorolhatnánk még néhány ilyen példát az életből, de azt hisszük, hogy elegendó ennyi is annak bizonyítására, hogy az izraelita és a zsidó közt csak az a különbség, hogy mikor tőle kérnek valamit akkor »izraelita«, ha pedig ő kér valamit, vagy ő akarja az őt mint embert és honpolgárt megillető jogokat érvényesíteni, akkor csak »zsidó«. Más különbséget zsidó és izraelita közt nem ismerünk.

— **Az egyház sarkpontozatai.** E hangzatos czim alatt közli a vallásreformáló kompánia végrehajtó bizottsága azokat a pontokat, melyek, szerinte, az új zsidó vallás lényegét képeznek. E »sarkpontok« a következők: I. Az egyház hitalapja Mózes törvénye. II. Mózes törvényéből a tudvalevőkön kívül vallásos jelentőséggel nem bírnak: a) az étkezési törvény, kivéve a pascha kenyér élvezetét az ünnepelőtti estén és az ünnep első napján; b) a szombat- és ünnepnapon munkától való nyugvás, midőn állásunk vagy keresetünk a munkától való nyugvást nem engedik; kivéve az ujévi és engesztelő napot; c) a házassági törvény, a menyiben ez az illető országos törvényvel összeütközik. III. Sem a talmud, sem a talmud utáni theologiai irodalom didaktikus auktoritással nem bírnak. IV. Az országos törvény a kizárólagos irány- és mérvadó mindazon jogok és kötelezettségekre, a melyek az egyént illetik polgártársával, a társadalommal és az állammal szemben. V. A vallásbeli illetőséget az anya részéről való származás határozza meg nemkülönbség nélkül. A körülmételek sem illetőségi kriteriumnak nem vehető, sem nem fogatosítható az illető szülők akarata ellenére. VI. A hitoktatás iránt fokozandó érdek, valamint a vallásos önérték kora ébresztése tekintetéből, továbbá azon morális hatás kedvéért, a mit az önelhatározás gyakorol reánk, rendes egyházi intézmény gyanánt tekintendő a konfirmáció, mely mindkét nemnél 13 éves korának letelte után ünnepélyes nyilvános isteni tisztelet mellett végzendő. VII. Az ujévi ünnepen kívül az egyház kétnapos ünnepet nem ismer. VIII. Az engesztelő bójtnapon kívül az egyház bójtnapot nem ismer. IX. A magyar nyelv a nyilvános isteni tisztelet rendes imanyelve. X. A női nem egyaránt résztvesz a nyilvános isteni tiszteletben a férfi-nemmel, e tekintetben nem létező semmi jogkülönbség. A templomi isteni tisztelet külső alakja akképp alakítandó, hogy a nemi illedelem tekintetéből szükséges renden kívül nemi különbség fel ne tűnjék. A nyilvános isteni tisztelet külső alakján a nyugati kulturája tükröződik. E szerint kell eljárni minden külső momentum körül, a mihez természetesen az ájtatosság időmértéke is tartozik. XI. Az esketésnél gyűrűk váltatnak. A polgári házasságat, a midőn is a házasságok vallásbadság alapján teljesen egyenjogusultak a gyermeik vallásos nevelését illető határozat hozatalában. XII. A rituális válólevél csak

feltételes szükség. A chalicza teljességgel szükségtelen. XIII. Minden temetésnél, az egy éves gyermektől kezdve, halotti ima végzendő a lelkész vagy annak helyettese által. A halott körül szokásos szertartások nem kötelezők. XIV. A halott utáni szokásos házi gyász egy napra leszállítatik. Minden halottért az érdekeltek kívánságára gyász-istenisztelet végezhető

— Dr. Strausz. Toulonból írják a M. Izraelit című zsidó felekezetű lapnak, hogy a kolera-járvány okainak kutatása körül oly bokros érdemeket szerzett Dr. Strausz zsidó felekezetű francia orvos. Dr. Strausz tudvalevőleg Dr. Koch berlini orvossal egyetemben tanulmányozták a kolera színhelyén a kór tüneteket, hogy észleleteik nyomán azon eszközök birtokába juthassanak, melyek az emberiséget eme veszedelmes ellenségétől végre megszabadítsák. Dr. Koch több ízben elismerőleg nyilatkozott eme hitrokönunkről, a ki a híres Pasteur egyik legjelesebb tanítványa. Az a haladás, mely a kolera-vizsgálatok terén jelenleg konstatalható nagyrészt Dr. Strausz fáradhatatlan munkájának és önfeláldozó buzgóságának köszönhető. Dr. Strausz, a ki az epidemia dühöngése alatt a legnagyobb lelkiismerettel gyűjtötte tanulmányi anyagát, nemcsak hazájának, hanem az egész világnak tett szolgálatot.

— Pálmalombok cím alatt Kárpáti Manó lapunk szombathelyi levelezője előfizetést hirdet egy kötet apróságra. Előfizetési ára a diszkótesben megjelenendő műnek 60 kr., mely pénz az szerzőhöz Szombathelyre küldendő.

«Korszerű predikációk» tartotta Dr. Perls Árminkeskméti főrabbi. Ilyen című könyv jelent meg e héten és miként neve mutatja egyházi szónoklatok gyűjteménye. A szerző Dr. Perls főrabbi egyike legkiválóbb magyar hitszónokainknak, kinek beszédei valóban kiérdemlik, hogy szélesebb körökben ismertessenek s így felette hasznos munkát teljesített a tulós főrabbi, midőn szónoklatait összegyűjté.

Tanító kerestetik.

A helybeli társulati iskolánál egy tanítói állomás üresedésben lévén erre pályázat nyittatik; felhivatnak tehát mindazok, kik ez állomást elnyerni ohajtják, miszerint folyamodványaikat okleveleikkel együtt e hó végéig alatt írottához beküldeni sziveskedjenek.

Ezen állomás 500 frt évi fizetés és szabad lakással javadalmaztatik.

A pályázónak a magyar, német és héber tanításban tökéletesen jártasnak kell lennie.

Érmihályfalva, 1884. aug. hó 12.

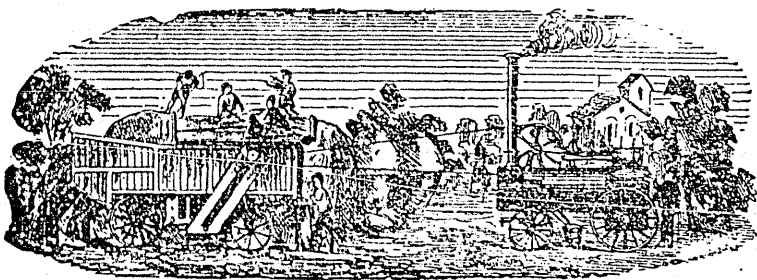
Benedek Mátyás.

Pályázat.

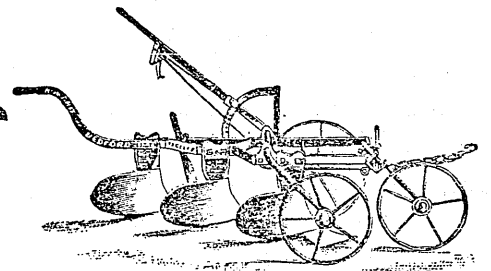
A kolozsvári közép és elemi-tanodák izraelita növendékeihez egy képzett vallástanító kerestetik. Fizetése heti 20—22 órai elfoglaltság mellett évi 600 frt.; tanítási nyelv magyar. Előny és szokásos díjak nyujtatnak annak, a ki ünnepnapokon és különös alkalmakkor szónokolni képes. A felszerelt ajánlatok benyújtásának határideje augusztus hó 25 ike. Kolozsvárt, 1884. évi augusztus hó 5 én.

Fischer Vilmos,
izr hitk. elnök.

Löwinger Miksa

gazdasági
gépgyár
raktára.

Budapesten, gyapju- és hold-utca sarkán,
(gr. Tisza-féle házban.)

Ajánlja dus választéku, legújabb szerkezetű mindennemű gazdasági gépeit és eszközeit; különlegességeket malmok és bányagépekben a legolcsóbb árak és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. A nagy uraságok, valamint a nagyérdemű érdekelt körök megszemlélés végett tisztelettel meghivatnak. — Arjegyzékek: kívánatra ingyen és bérmentve. Megbízható ügynökök kerestetnek.